

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
5. Закон України «Про освіту» // Голос України. – 1996. – 25 квіт.
6. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения / Я. А. Коменский. – М.: Учпедгиз, 1955. – 651 с.
7. Левитан К. М. Основы педагогической деонтологии / К. М. Левитан. – М.: Наука, 1994. – 192 с.
8. Педагогическая энциклопедия / Под ред. И. А. Каирова: В 4-х тт. – М.: Советская энциклопедия, 1968. – Т.4. – 912 стлб.
9. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии: Избр. пед. соч.: В 4-х т. / К. Д. Ушинский. – М.: Педагогика, 1976. – Т.1. – С.5-19.
10. Философский энциклопедический словарь / Е. Ф. Губский, Г. В. Ковалева, В. А. Лутченко. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 576 с.
11. Філософський словник / За ред. чл.-кор. АПН УРСР В. І. Шинкарука. – Київ, 1973. – 600 с.

І. І. Кости́кова,
доктор пед. наук, професор,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ: МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У роботі розглядається проблема підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи з використанням мультимедійних технологій.

В работе рассматривается проблема подготовки учителя иностранного языка для начальной школы с использованием мультимедийных технологий.

The problem of foreign language teacher's professional training with multimedia technologies is analyzed in the article.

Постановка проблеми. Питання професійної підготовки студентів «вимагає перегляду традиційного змісту підготовки вчителя. Ідеться про розроблення нових теоретико-методологічних засад формування педагога нової генерації, здатного до реалізації освітньої політики як головної функції держави», – наголошує В. Г. Кремень [3, с. 93]. Найактуальнішою проблемою залишається впровадження інформаційно-комунікаційних технологій при підготовці майбутніх вчителів. Така підготовка, підкреслює В. Г. Кремень, «має бути наскрізною протягом усього періоду навчання. Вона не повинна зводитися до набуття студентами операторських навичок, а має передбачати засвоєння інформаційних технологій навчання. Очевидно, що в кожному педагогічному ВНЗ потрібно розробити програму інформатизації та комп'ютеризації навчального процесу. Зміст такої програми мав би включати кадрове, матеріально-технічне і програмно-методичне

забезпечення. Без запровадження сучасних технологій навчання досягти високої якості освіти та забезпечити успішну реалізацію новітнього змісту середньої освіти буде неможливо» [3, с. 101].

Особливість підготовки майбутніх вчителів іноземної мови для початкової школи полягає в тому, що їх навчання на факультеті іноземної філології не враховує специфіку психолого-педагогічної роботи з молодшими школярами, а вивчення іноземної мови студентами факультету початкового навчання не завжди спирається на Рекомендацій Ради Європи в галузі вивчення й викладання сучасних мов та оцінювання рівнів володіння ними, які знаходять відображення в методиці викладання іноземних мов. Тому проблема професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови для початкової школи залишається актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз літературних джерел показує, що проблема використання нових технологій в роботі вчителя іноземної мови в початковій школі привертає увагу дослідників. Це статті щодо досвіду практичної роботи вчителів ЗОШ В. І. Гатальської, Г. І. Самиліної і М. О. Фомінової, Л. О. Цвєткової, на які ми посилаємося у роботі. Але досі невирішеним залишається теоретико-методичні основи особливості базової підготовки вчителів іноземних мов для початкової школи засобами нових технологій.

Формування цілей статті. Мета статті – пропонувати методичні поради професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови для початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Для вирішення мети визначено такі завдання – визначити теоретико-методичні основи використання мультимедійних технологій, висунути методичні поради їх використання, класифікувати і характеризувати мультимедійні програми для школярів молодшої школи.

Виклад основного матеріалу. Основною ідеєю професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови для початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій має бути така, що комп'ютер розглядається не як конкурент вчителю, а як його добрий помічник. Психолого-педагогічна готовність студента до роботи і подальшої праці з комп'ютером на заняттях залишається однією з основних умов успішного комп'ютерного навчання іноземної мови. Метод спостереження, який застосовувався нами в педагогічному експерименті в період проходження педагогічної практики зі студентами – майбутніми вчителями іноземної мови в різних школах, засвідчує ефективність роботи з багатьма мультимедійними програмами.

Наприклад, дитяча комп'ютерна програма-тренажер «Тімо та його друзі (для дітей)», яка є чудовим тренажером інтенсивного мультимедійного навчання англійської та французької мов. «Тімо та його друзі» призначений для дітей молодшого та середнього шкільного віку, які вивчають мову. Матеріал уроків-діалогів уключає найбільш уживані вирази сучасної

мови за темами: «Знайомство», «Родина», «Вік», «Повсякденне спілкування» та інші – усього повних 24 заняття. Весь лексикон програми-тренажера становить близько 500 слів. Навчання здійснюється послідовним виконанням кожного уроку за чотирма сходами: прослуховування тексту уроку, прослуховування окремих фраз і їхнє розпізнавання в пропонованому списку, тренування уміння говорити, тренування уміння писати з голосу. У тренажера є й інші можливості: переклад, використання електронного словничка, підказки, контроль граматичних помилок, вибіркоче багаторазове повторення, оцінки результатів у виді штрафних балів.

Рекомендуємо також тренажер «Англійська для всіх (шкільна граматики)». Цей навчальний тренажер допомагає опанувати англійську шкільну граматику в дії: не шляхом засвоєння правил, а за готовими лексикограматичними вправами, що дозволяють практично застосовувати ці правила в мові. Виконуючи завдання на кожному занятті, учень вивчає та закріплює в пам'яті найбільш важливі граматичні явища, паралельно опановує лексичний мінімум, необхідний для спілкування на визначену тему. Ця комп'ютерна навчальна програма-тренажер містить понад 300 різноманітних завдань, згрупованих у повних 35 заняттях. Обсяг лексики – близько 1000 слів. Слід зазначити, що основне призначення програми-тренажера «Англійська для всіх» – не для аудиторного вивчення англійської мови, а для самостійного, для допомоги вчителям і учням у школі на факультативних заняттях, у гуртках.

Із задоволенням на уроках англійської мови школярі також використовують дитячий тренажер «Часи в англійській граматиці». Цей комп'ютерний тренажер призначений для учнів 1–5 року навчання англійської мови для проходження теми «Часи дієслова». Школяру надається кілька рівнів, орієнтованих на різні роки навчання: Рівень 1 – вивчення форм дієслова to be в Present Indefinite; Рівень 2 – вивчення Present Continuous; Рівень 3 – вивчення Present Indefinite, Present Continuous; Рівень 4 – вивчення Irregular verbs, Past Indefinite; Рівень 5 – вивчення Future Indefinite; Рівень 6 – вивчення Present Perfect; Рівень 7 – вивчення Past Continuous, Past Indefinite. Можна також порекомендувати комп'ютерний тренажер «Грамматика англійської мови. Комп'ютерний тренажер» для самостійної роботи школярів, що складається з декількох вправ, кожна з яких включає 7 завдань. Після завершення роботи школяреві виставляється оцінка з указівкою числа правильних і неправильних відповідей.

Упродовж практичної роботи з майбутніми вчителями іноземної мови на позааудиторних заняттях ми використовували кілька відомих комп'ютерних навчальних програм: Triple Play Plus, Grammar Land та інші. Одним із популярних курсів для самостійної роботи серед вчителів є курсовідник «Грамматика англійської мови. Grammar Land». Він складається з двох частин: теоретичної та практичної. Уся теоретична частина доступно викладена російською мовою, має гіперпосилання. Теоретичний матеріал

можна роздрукувати (Print) цілком чи частинами, кожен студент може робити свої нотатки впродовж проходження курсу (Notes). У практичній частині пропонуються вправи та ігри, що супроводжуються графікою та звуком. На вибір студенту запропоновано меню курсу: Nouns City, Words City, Sentence Town, Classic Book. Вправи згруповано за видами завдань.

Пропонуємо також курс «Англійська щодня». Відразу зауважимо, що ми рекомендуємо його для самостійної роботи. У ньому запропоновано таке меню курсу: Introduction, Lessons, Guide for Polite People тощо. У вступі коротко розповідається про зміст курсу, подано методичні рекомендації з його використання (Help). У меню кожного заняття є розділи, де представлено лексико-граматичні теми. Будь-яка частина заняття має гіперпосилання на окремий розділ граматики (Grammar).

Учителі початкових класів починають розуміти, що мультимедійна технологія навчання «забезпечує стабільний, ефективний навчальний процес, звільняє вчителя від значної долі рутинної роботи, створює умови для самостійного навчання кожного учня, для творчої діяльності вчителя та учня на уроці», – стверджує вчитель В. І. Гатальська [10, с. 59], яка пропонує свій досвід із технології групового навчання школярів іноземної мови з використанням комп'ютеризованого програмно-методичного комплексу ELanTeS – Electronic Language Teaching System. Досвідом використання комп'ютерних програм на заняттях з англійської мови діляться кваліфіковані вчителі початкових класів Г. І. Саміліна й М. О. Фомінова [4, с. 52–56]. Учитель Л. О. Цветкова розповідає про навчання лексики молодших школярів [5, с. 43–47]. Реалізація системи навчання чи перепідготовки вчителів обов'язково має включати використання сучасних педагогічних технологій із застосуванням мультимедійних курсів для молодших школярів.

Ми пропонуємо використання таких сучасних комп'ютерних навчальних програм у школі: Sing and Learn English, Alice in Wonderland, English Crosswords, Timo is in London, Timo and his friends, Triple Play Plus, Arthur's Teacher Trouble, Lingva Land, Multimedia Flashcards, Way Ahead 1, 2, 3, 4, 5, 6, Letterfun, Round Up Starter, 1, 2, 3, 4, Double English. Такі програми рекомендуємо впроваджувати на початковому та середньому етапах навчання в школі. Дитячі комп'ютерні навчальні програми, їх опис і характеристики, рекомендації до застосування подані нижче [2, с. 224–233].

1. Sing and Learn English <http://www.riakit.dp.ua/soft/language.htm>. Програма Sing and Learn English – корисне доповнення до будь-якого курсу англійської мови. На двох дисках зібрані 28 популярних англійських і американських пісень. Оригінальна методика, що використана в цій програмі, дозволяє одночасно співати та розуміти іноземну мову, запам'ятовуючи слова, фрази і речення. Усі пісні підібрані таким чином, що мимоволі дають можливість засвоїти значну кількість лексики й подолати граматичні труднощі. Пісні реалізовані за принципом кароке і супроводжуються мультфільмами.

2. «Аліса в країні чудес» <http://www.school.edu.ru/int/soft/cat.html#pl>, <http://www.riakit.dp.ua/soft/language.htm>. «Аліса в країні чудес» – курс англійської мови, заснований на сучасних педагогічних ідеях і на мовному матеріалі казки, озвученому носіями мови. Курс розрахований на користувачів, що вже пройшли початкову стадію ознайомлення з мовою. Курс може бути освоєний за 100–120 навчальних годин. У програмі 56 казкових сцен, у кожній з них ігри та вправи різних типів, що допомагають навчитися розуміти усне мовлення, правильно складати речення, розвинути навички письма. У програмі активізується близько 750 лексичних одиниць.

3. «Англійські кросворди» <http://www.school.edu.ru/int/soft/cat.html#pl> «Англійські кросворди» – це англійська мова в ігровій формі, рік англійських кросвордів. Рекомендується для школярів 5–11 класів.

4. Timo and his friends – «Тімо і його друзі (для дітей)» <http://www.bitpro.ru/CATALOG/index.html>. Це курс англійської та французької мови (для дітей). Тренажер інтенсивного мультимедійного навчання англійської та французької мов призначений для дітей молодшого та середнього шкільного віку. Матеріал уроків-діалогів включає найбільш уживані вирази сучасної іноземної мови з тем: «Знайомство», «Вік», «Професія», «Родина» й інші (усього 24 уроки). Весь лексикон програми – близько 500 слів.

5. Triple Play Plus – «Англійська у три прийоми» <http://www.riakit.dp.ua/soft/language.htm>. Це курс, розрахований на дітей, старших 8 років. Він розділений за складністю на 3 частини, кожна з яких містить кілька десятків інтерактивних ігор, тестів, діалогів, причому залежно від режиму навчання акцент робиться на відповідних аспектах навчання.

6. «Англійська для всіх. Шкільна граматики» <http://www.bitpro.ru/CATALOG/index.html>, <http://www.riakit.dp.ua/soft/language.htm>, <http://www.history.ru/freeeng.htm>. «Англійська для всіх» – це навчальний тренажер, що допомагає опанувати англійську шкільну граматику в дії: не набором правил, а готовими конструкціями, що дозволяють практично застосовувати ці правила в мовленні. Виконуючи завдання кожного уроку, учень легко засвоєть лексичний мінімум, необхідний для спілкування на певну тему, паралельно вивчаючи й закріплюючи в пам'яті найбільш важливі граматичні явища. Програма містить понад 300 різноманітних завдань, згрупованих у 35 уроків. Обсяг лексики – близько 1000 слів. Слід зазначити, що основне призначення програми – не для домашнього вивчення мови, а для допомоги вчителям у школі на уроці.

7. Arthur's Teacher Trouble – «Турботи вчителя Артура» <http://www.school.edu.ru/int/soft/cat.html#pl>. Це інтерактивний компакт-диск із серії «Живі книжки». Диски цієї серії випущено англійською мовою з малюнками, що оживають, варто тільки до них доторкнутися. Малюнки забезпечують занурення в середовище іноземної мови, дозволяють дітям самим чи-

тати казку або попросити комп'ютер почитати їм у голос. Диск може бути використаний і як навчальний мультимедійний посібник на заняттях англійської мови як іноземної молодших школярів, і на уроках з розвитку мовлення школярів середньої школи. Методичні рекомендації містять приклади практичних завдань. Учитель може змінювати завдання, вигадувати нові, орієнтуючись на тих дітей, з якими працює, на їхні індивідуальні особливості, зацікавлення, рівень підготовки, на комп'ютерні технічні можливості.

8. «Світ Аліси» <http://www.hitpro.ru/CATALOG/index.html>. Це інтерактивна освітня програма за книгою Льюїса Керолла «Аліса в Країні Чудес». «Світ Аліси» одержала Гран-прі на першому конкурсі мультимедійних програм фестивалю «Аніграф-97». Програма містить оригінал книги «Alice in Wonderland» англійською мовою, а також кілька різних російських перекладів. «Світ Аліси» містить у собі: можливість вибирати два переклади й порівнювати їх між собою та з оригіналом; можливість замовляти ілюстрації до тексту за своїм смаком; безліч малюнків – класичних і сучасних, а також ілюстрації самого Льюїса Керолла; велику кількість озвучених діалогів англійською та російською мовами; словник-підказку, який впливає, до кожного слова; філософські коментарі та спостереження; мовні зауваження; мультфільми й шоу.

9. Мультимедіа курс «Англійська для дітей. Перший рівень» <http://www.escs.ru/dop/cd.html>. Курс познайомить дитину з веселими й кумедними мешканцями вигаданого міста, які живуть і спілкуються з юним студентом, а голос комп'ютерного викладача допоможе засвоїти всі тонкощі англійського мовлення. Складність досліджуваного матеріалу зростає поступово, дозволяючи дитині легко засвоювати граматичний і лексичний матеріал. Мультимедіа-курс створений на базі друкованого курсу «Англійська для дітей – I», що складається з 9 уроків, містить у собі 250 сторінок друкованого тексту, з додатком п'ятигодинного аудіоматеріалу, понад 700 слів у словнику, безліч різноманітних вправ і кросвордів.

10. «Мультимедійні картки Multimedia Flashcards». <http://www.school.edu.ru/int/soft/cat.html#pl>. Оригінальні курси для дітей-початківців із використанням методики аудіовізуальних карток для базового набору слів і виразів із повсякденних тем. У поєднанні з можливостями мультимедіа – інтерактивної взаємодії графіки, тексту та звукового ряду – ці курси ефективно доповнюють до традиційної системи навчання мови. Діти включаються в різноманітні ігри, легко і швидко запам'ятовують нові слова й вирази, використовують можливість запису своїх висловлювань для відпрацювання власної вимови. Є 9 різних варіантів програми для вивчення англійської, німецької, французької, іспанської, фінської мов.

11. «Словник у малюнках» <http://www.giaikit.dp.ua/soft/language.htm>. Цей цікавий і корисний диск має сподобатися в першу чергу дітям.

Він допоможе їм на початковому етапі вивчення англійської та німецької мов. За спеціальною методикою відібрані 1000 найбільш уживаних слів. Усі вони поділені на теми, пов'язані з різними галузями життя людини. Кожній темі відповідає малюнок, на якому багато предметів. Завдяки дивним можливостям гіперграфіки можна, навівши курсор на яку-небудь частину зображення, прочитати й почути назву предмета англійською мовою. Професійні голоси дикторів і зображення предметів допоможуть легко та швидко здобути необхідний словниковий запас.

Більшість демонстраційних версій із пропонуваніх комп'ютерних навчальних програм з іноземної мови для дітей шкільного віку безкоштовна. Також під час проведення педагогічного експериментального дослідження і проходження педагогічної практики зі студентами у ЗОШ було впроваджено й авторські розробки, мультимедійні презентації, проекти для навчання англійської мови молодших школярів.

Висновки. Наприкінці статті ми дійшли висновків, що проблема методичних порад щодо професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови для початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій вимагає скорішого розв'язання. Особливу увагу слід приділяти використанню мультимедійних програм для школярів: комп'ютерних навчальних програм, електронних словників, довідників, енциклопедій. Експериментальне педагогічне дослідження, робота у ЗОШ протягом проходження педагогічної практики показало, що рекомендовані мультимедійні програми підвищують мотивацію і пізнавальну активність школярів молодших класів, підтримують в них високий рівень зацікавленості до вивчення іноземної мови, сприяють підвищенню якості знань. Перспективу подальших розвідок у даному напрямку ми вбачаємо у проведенні комплексних, систематичних досліджень з питання наступності впровадження мультимедійних технологій на заняттях іноземної мови з дошкільниками, молодшими школярами і учнями середньої і старшої ЗОШ.

Список використаних джерел

1. Гатальська В. І. Технологія групового навчання англійській мові у використанні комп'ютеризованого програмно-методичного комплексу ELanTeS в середніх закладах освіти / В. І. Гатальська // *Іноземні мови*. – 2003. – № 3. – С. 56–59.
2. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... докт. пед. наук / І. І. Костікова. – Х.: Колегіум, 2008. – 544 с.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
4. Самылина Г. И. Обучение дошкольников английскому языку с использованием компьютера / Г. И. Самылина, М. А. Фоминова // *Иностранные языки в школе*. – 2003. – № 4. – С. 52–56.
5. Цветкова Л. А. Использование компьютера при обучении лексике в начальной школе / Л. А. Цветкова // *Иностранные языки в школе*. – 2002. – № 2. – С. 43–47.